

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ระบบการศึกษาของประเทศไทยได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง และในเวลาเดียวกันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้กลายเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของไทย ทำให้การศึกษาในสังคมเมืองกับสังคมชนบทนั้นแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ประชากรในชนบทที่จบการศึกษาจากโรงเรียนแล้วอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ มีจำนวนมากขึ้น จำนวนคนว่างงานมีอัตราสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้รัฐจึงจำเป็นต้องทำการปฏิรูปการศึกษารื้อฟื้น

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐ กล่าวถึงการศึกษาว่า "รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาดนตรีชีวิต"^๒ การศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบันนี้ประชาชนอาจได้รับความรู้หลายทางด้วยกัน เช่น จากสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น จากแหล่งความรู้ เช่น ห้องสมุด ศูนย์เอกสารต่าง ๆ และจากการชุมนุมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย การโต้วาที การปาฐกถา

ถ้าจะพิจารณาแหล่งความรู้อื่นจะก่อประโยชน์ให้แก่ประชาชนแล้ว ห้องสมุดเป็นแหล่งที่เหมาะสมที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดสำหรับประชาชนที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านสติปัญญา สภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และห้องสมุดที่เหมาะสมที่สุดที่จะช่วยพัฒนาการศึกษาของประชากรในชาติ และเป็นแหล่งการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน คือ "ห้องสมุดประชาชน"

^๑ สุภัทรา ภัทรเงิน, ห้องสมุดประชาชน (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๑.

^๒ "ประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๒๐," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย) ๓๑ (เมษายน ๒๕๒๐) : ๓๔๓

"ห้องสมุดประชาชน" คือ ห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการในด้านหนังสือและวัสดุความรู้อื่น ๆ แก่ประชาชนโดยมิต้องเสียค่าบำรุง เป็นการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง ช่วยยกระดับชีวิตและสติปัญญาทำให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ห้องสมุดประชาชนจะต้องให้บริการแก่คนไม่จำกัดเพศ วัย ระดับความรู้ และเชื้อชาติ ศาสนา ตามข้อกำหนดขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Educational Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO) ระบุว่าห้องสมุดประชาชนเป็นพลังของการศึกษา วัฒนธรรม และข่าวสารต่าง ๆ และเป็นแหล่งสำคัญที่ก่อให้เกิดสันติสุขและความเข้าใจระหว่างประชาชนและประเทศชาติ ^๑

ในฐานะที่ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งให้การศึกษาแก่ประชาชนแบบไม่เป็นทางการ (Informal Education) และเป็นแหล่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยของการศึกษาที่เป็นทางการ (Formal Education) ของทุกระดับการศึกษา บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจึงมีบทบาทสำคัญในการบริการแก่ประชาชน หรือผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสแสวงหาความก้าวหน้าทั้งด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อ่านในด้านการศึกษาด้วยการแนะนำหนังสือ การรวบรวมบรรณานุกรม หรือชี้แนะแหล่งข้อมูลให้แก่ผู้ใช้ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เช่น จัดนิทรรศการหนังสือที่น่าสนใจ จัดอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุดประชาชน คือ ๑. ให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่คนทุกชั้น ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา ๒. ส่งเสริมประชาชนให้มีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้า ๓. ให้บริการทางข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวของประเทศและของโลก ๔. ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนและประเทศ ๕. ส่งเสริมและแนะนำให้ประชาชนเข้าใจและ

^๑ Unesco. "Unesco Public Library Manifesto," Unesco Bulletin for Libraries 26 (May - June 1972) : 129.

ปฏิบัติตน เป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ๖. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างในทางที่เกิดประโยชน์และความรื่นรมย์^๑

บรรณารักษ์ผู้ดำเนินงานห้องสมุดประชาชนจึงควร เข้าใจชุมชนที่ห้องสมุดของตน ตั้งอยู่ และมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ บรรณารักษ์ จะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของห้องสมุดอย่างถ่องแท้ เข้าใจถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่พึงมีให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุด ศึกษาและทำความคุ้นเคยกับกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งศึกษาถึงความต้องการและความสนใจของเขาด้วย และในขณะที่เดียวกันบรรณารักษ์ จะต้องมีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ และพัฒนาการทางบรรณารักษศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานของบรรณารักษ์เอง^๒

โรเบิร์ต เอส อัลวาเรซ (Robert S. Alvarez) ผู้อำนวยการห้องสมุดประชาชนแห่งเมืองซานฟรานซิสโก ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ในขณะที่งานหลักของบรรณารักษ์คือการส่งเสริมให้ประชาชนอ่านหนังสือ เข้าร่วมฟังการอภิปรายหรือการสัมมนาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ในขณะที่เดียวกันบรรณารักษีก็น่าจะคิดถึงการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเองด้วย อัลวาเรซ ไม่ได้หวังว่า การศึกษาระดับปริญญาเอกจะทำให้กิจการห้องสมุดประชาชนเจริญก้าวหน้าได้ เขาเพียงแต่หวังว่าบรรณารักษ์และสถาบันที่เกี่ยวข้อง ควรจะให้ความสำคัญต่อการศึกษาคือต่อเนื่อง (Continuing Education)บ้าง^๓

^๑กรมสามัญศึกษา, ระเบียบและคำสั่งเกี่ยวกับงานการศึกษาผู้ใหญ่ (กรุงเทพมหานคร: กรมสามัญศึกษา, ๒๕๓๐), หน้า ๒๘.

^๒Ralph Munn, "Education for Public Librarianship," in Education for Librarianship, ed. Bernard Berelson (New York: Book for Libraries Press, 1970), p. 120.

^๓Robert S. Alvarez, "Continuing Education for Public Librarian," California Librarian 30 (July 1969): 177-186.

บาร์บารา คอนรอย (Barbara Conroy) กล่าวว่า การศึกษาต่อเนื่องเป็น
กำลังสำคัญที่จะช่วยให้บรรณารักษ์ได้มีความรู้เพิ่มขึ้นและมีความชำนาญยิ่งขึ้น^๑ เอลิซา เบธ
สโตน (Elizabeth W. Stone) กล่าวว่า การศึกษาต่อเนื่อง คือ กิจกรรมที่
บรรณารักษ์พึงกระทำเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ และความเข้าใจในสาขา
วิชาชีพของตนเอง หรือสาขาอื่นเพิ่มขึ้น และเพื่อให้ปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^๒
ฮูล และ แฮทท์ (Houle and Hatte) กล่าวว่า อาชีพที่ปราศจากการศึกษาต่อเนื่อง
ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้^๓

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาต่อเนื่อง เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุด
ประชาชนมาก การศึกษาต่อเนื่องไม่เพียงแต่จะช่วยให้บรรณารักษ์มีความรู้และมีประสบการณ์
เพิ่มขึ้น แต่ยังเตรียมบรรณารักษ์ให้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาต่อเนื่อง
ทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ จึงจำเป็นสำหรับบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด
ทุกคน เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีส่วนในกิจการ
ห้องสมุด ตลอดจนความต้องการบริการใหม่ ๆ ของผู้ใช้ที่เพิ่มขึ้น บรรณารักษ์จึงต้องพัฒนา
ตนเองด้วยการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อจกบริการของห้องสมุดให้ดีขึ้นหรือปรับปรุงกิจการ
ให้ทันสมัยขึ้น

ในประเทศไทยบรรณารักษ์เริ่มตื่นตัวที่จะพัฒนาตัวเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทาง
วิชาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะปรับปรุงการจัดบริการให้ทันสมัยขึ้น
และเพื่อให้ทันต่อความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรณารักษ์ห้องสมุด
มหาวิทยาลัย ต่างก็ได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาคือต่อเนื่องมากขึ้นทั้งแบบ

^๑Barbara Conroy, Library Staff Development and Continuing Education (Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1978), p. 11.

^๒Elizabeth W. Stone, "Personnel Development and Education in Libraries," Library Trends 20 (July 1971): 10.

^๓C.O. Houle and P. Hatte, "Continuing Education," Michigan Librarian 37 (Winter 1971): 21-22.

ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื่องจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีโครงการที่จะนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานห้องสมุด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรห้องสมุด คือ ตัวบรรณารักษ์ให้เตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติงานในด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เริ่มมีการอบรม การสัมมนา หรือการประชุมทางวิชาการ เกี่ยวกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุดมากขึ้น ดังจะเห็นข่าวปรากฏอยู่ในวารสารต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น ข่าว "การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์เพื่องานห้องสมุด" ของ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง^๑ ผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีโครงการจะนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานห้องสมุด นอกจากนี้ บรรณารักษ์ที่ได้เดินทางไปปฏิบัติงานหรือฝึกงานในต่างประเทศก็มักจะเขียนบทความ เผยแพร่ในวารสารห้องสมุดอยู่เสมอ ให้เพื่อนบรรณารักษ์ได้อ่าน แต่สำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนแล้ว การอบรม หรือการสัมมนาเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนมักไม่ค่อยมีปรากฏ รวมทั้งบทความที่เขียนเกี่ยวกับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนมีน้อยมาก ซึ่งนับว่าแตกต่างไปจากบรรณารักษ์ห้องสมุดประเภทอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าน่าจะมีผู้ให้ความสนใจต่อการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนบ้าง เพราะการศึกษาต่อเนื่องและการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเป็นสิ่งจำเป็นมากในการพัฒนาริชาชีพบรรณารักษ์และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่การที่จะจัดการศึกษาต่อเนื่องให้แก่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนให้ได้ผลสมบูรณ์นั้น ควรจะต้องมีการสำรวจหรือศึกษาถึงความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนเสียก่อนว่าบรรณารักษ์มีความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องมากน้อยเพียงใด และประสบปัญหาใดบ้างในการศึกษาต่อเนื่อง การวิจัยนี้จะสำรวจแนวความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนว่ามีความต้องการศึกษาในแบบใดบ้าง ศึกษาสภาพและทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค เพื่อที่จะได้เสนอแนวทางแก่สถาบันที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ในการที่จะได้ปรับปรุงกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน

^๑"การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์เพื่องานห้องสมุด," ชบอ.สัมพันธ์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๑. สํารวจแหล่งที่ให้การศึกษาคือ เนื่องสําหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ระดับจังหวัด ๗๐ จังหวัด
- ๒. สํารวจสภาพและทัศนคติในการศึกษาคือ เนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
- ๓. สํารวจแนวความต้องการในการศึกษาคือ เนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในการพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ
- ๔. ศึกษาถึงความสํานักนของผู้บริหารงานห้องสมุดประชาชนที่มีต่อบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในการศึกษาคือ เนื่อง
- ๕. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในการศึกษาคือ เนื่อง
- ๖. เพื่อเสนอแนวทางแก่สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงหลักสูตร การสอนและการจัดกิจกรรมในการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน

สมมติฐานของการวิจัย

- ๑. บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนมีความต้องการในการศึกษาคือ เนื่อง เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง
- ๒. บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนมีความต้องการกิจกรรมในการศึกษาคือ เนื่อง ในลักษณะต่าง ๆ นอกเหนือไปจากกิจกรรมที่สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำอยู่ในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาถึงความต้องการในการศึกษาคือ เนื่อง เฉพาะหัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด ในสังกัดกองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และวารสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
ต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน

๒. สืบรวจแหล่งที่ให้การศึกษาต่อเนื่องสำหรับบรรณารักษ์ ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัย
และวิทยาลัย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องที่เปิดสอนและอบรมวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร
และหนังสือจากห้องสมุด และสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และ เอกสารที่ได้จากการค้นคว้าจากข้อ ๑
และ ๒ มาประกอบการสร้างแบบสอบถาม

๔. สร้างแบบสอบถาม ๒ ชุด ชุดที่ ๑ สำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
ระดับจังหวัด ชุดที่ ๒ สำหรับผู้บริหารงานห้องสมุดประชาชน

๕. นำแบบสอบถามที่สร้างไปทดสอบกับประชากรที่ใกล้เคียง ชุดที่ ๑ ทดสอบ
กับบรรณารักษ์หัวหน้างานห้องสมุดประชาชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ๔ แห่ง และ
บรรณารักษ์หัวหน้างานหอสมุดแห่งชาติ สาขานครศรีธรรมราช อีก ๑ แห่ง สำหรับชุดที่ ๒
นำไปทดสอบกับผู้บริหารงานห้องสมุดประชาชนกรุงเทพมหานคร ผู้บริหารศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาคเหนือและภาคใต้

๖. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่
กำหนดไว้ในการศึกษา ๒ ชุด คือ ชุดที่ ๑ ส่งให้แก่หัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
ระดับจังหวัด ๗๐ จังหวัด ส่วนชุดที่ ๒ ส่งให้แก่ผู้บริหารงานห้องสมุดประชาชน ซึ่งได้แก่
หัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด และศึกษาธิการจังหวัด ๗๐ จังหวัด
โดยส่งแบบสอบถามทั้งหมดทางไปรษณีย์

๗. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์ และจากแบบสอบถามที่ได้รับ
กลับคืนมาทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าร้อยละ หาค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$\text{หาค่าร้อยละ ใช้สูตร } P = \frac{F \times 100}{n}$$

หาค่าเฉลี่ยมัธยฐานเลขคณิต ใช้สูตร $\bar{X} = \frac{\sum Fx}{N}$

หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum Fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N}\right]^2}$$

๘. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๙. รายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบแหล่งที่ให้การศึกษาต่อเนื่องสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
๒. ทราบสภาพและทัศนคติในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
๓. ทราบแนวความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
๔. ทราบถึงความสนับสนุนที่ผู้บริหารงานห้องสมุดประชาชนในระดับจังหวัดมีต่อการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน
๕. ทราบปัญหาและอุปสรรคของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในการศึกษาต่อเนื่อง
๖. เป็นแนวทางแก่สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตรการสอนและจัดกิจกรรมในการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

จากการสำรวจ พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องทางบรรณารักษศาสตร์ ได้แก่ งานวิจัยของ อุทิน รวยอารี^๑ เรื่อง การศึกษาความต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง ๔๘ คน และในส่วนภูมิภาค ๗๐ คน พิมพ์ธรรม รังสิกรรณพุม^๒ ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู ด้วยข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งส่งให้อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู จำนวน ๒๒๐ คน สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรทางด้านอื่น ได้แก่ งานวิจัยของ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน^๓ เรื่อง การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาพยาบาลในประเทศไทย จากแบบสอบถามที่ส่งไปยังผู้บริหาร ๑๑๓ คน และอาจารย์ ๔๕๐ คน ในสถานพยาบาล ๒๔ แห่ง ในประเทศไทย และงานวิจัยของ อรพินทร์ กุลประภา^๔ เรื่อง การพัฒนา

^๑อุทิน รวยอารี, "การศึกษาความต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๒).

^๒พิมพ์ธรรม รังสิกรรณพุม, "ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖).

^๓ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน, "การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาพยาบาลในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

^๔อรพินทร์ กุลประภา, "การพัฒนาบุคลากรในวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

บุคลากรในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยส่งแบบ
สอบถามแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการสอน ของวิทยาเขต ๑๑ แห่ง ของวิทยาลัยเทคโนโลยี
และอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลของการวิจัยมีความสอดคล้องและแตกต่างกันดังนี้คือ ด้านความสำคัญของ
การศึกษาต่อเนื่อง ผลงานวิจัยของอุทิน รวยอารี คิมพรรณ รังสิกรรณพุม
ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน และอรพินทร์ กุลประภา มีความสอดคล้องกันคือ การ
ศึกษาต่อเนื่องและการพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ
และวิชาชีพ

สำหรับประเภทของการศึกษาต่อเนื่อง งานวิจัยของ คิมพรรณ รังสิกรรณพุม
และของ อรพินทร์ กุลประภา มีความสอดคล้องกันคือ ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการสอน
ในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ต้องการ
ศึกษาต่อเนื่องแบบที่ไม่เป็นทางการเหมือนกัน กล่าวคือ ในงานวิจัยของ คิมพรรณ
รังสิกรรณพุม อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ต้องการศึกษาต่อเนื่องแบบที่ไม่เป็น
ทางการอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ส่วนในงานวิจัยของ อรพินทร์ กุลประภา ผู้บริหาร
ผู้ปฏิบัติการสอน ต้องการให้มีการปฐมนิเทศ การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ
เผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ และเห็นว่าควรจะได้รับบริการสนับสนุนการพัฒนาให้มาก
แต่ในงานวิจัยของ อุทิน รวยอารี แตกต่างไปจากของ คิมพรรณ รังสิกรรณพุม
อรพินทร์ กุลประภา คือ พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน มีความต้องการ
ศึกษาต่อเนื่องแบบที่เป็นทางการมากเป็นอันดับแรก

สำหรับกิจกรรมในการศึกษาต่อเนื่อง ด้านการศึกษาแบบที่เป็นทางการ งาน
ของ อุทิน รวยอารี พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องการศึกษาต่อในระดับ
ปริญญาโทอยู่ในระดับสูง แต่ในงานวิจัยของ คิมพรรณ รังสิกรรณพุม พบว่า อาจารย์

ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่มีวุฒิบัตร ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ระดับหลังปริญญาโท) อยู่ในระดับสูง

ในการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ งานวิจัยของ อุทิน รวยอารี พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง โดยต้องการให้มีวารสารทางบรรณารักษศาสตร์เพิ่มขึ้น ในขณะที่งานวิจัยของ ทิมพรรณ รังสิกรรพุม พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการศึกษาแบบไม่เป็นทางการในระดับมากทุกรูปแบบ แต่ในงานวิจัยของ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน ทั้งผู้บริหารและอาจารย์มีความต้องการให้จัดอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับสูง

สำหรับมูลเหตุจูงใจที่เข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง งานวิจัยของ ทิมพรรณ รังสิกรรพุม พบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เข้าร่วมในการศึกษาต่อเนื่อง เพราะเห็นว่าการศึกษาต่อเนื่อง มีความสำคัญในการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งแตกต่างไปจากงานวิจัยของ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน คือ อาจารย์พยาบาลต้องการเข้ารับการศึกษานี้ เพราะคำนึงถึงแรงจูงใจภายนอกคือ การได้รับวุฒิเพิ่มขึ้นและเพื่อการค้าเลื่อนขั้นเงินเดือน

เนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษาต่อเนื่องนั้น ในงานวิจัยของ ทิมพรรณ รังสิกรรพุม อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการศึกษาในระดับมากทุกหมวดวิชา ส่วนในงานวิจัยของ อุทิน รวยอารี บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต้องการ เพิ่มพูนความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ในหมวดวิชาต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ก่อนไปในระดับสูง ความรู้ที่ต้องการมากคือ ความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์และครูผู้สอน ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาต่อเนื่อง ในงานวิจัยของ อรพินทร์ กุลประภา พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากขาดงบประมาณ ขาดกำลังคน และเวลาไม่อำนวย และขาดความสนใจอย่างจริงจังจากทั้งผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิมพรรณ รังสิกรรพุม คือ อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีปัญหาในเรื่องไม่มีเวลาพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ในงานวิจัยของ ทิมพรรณ รังสิกรรพุม ยังพบปัญหาด้านกิจกรรมคือไม่ทราบว่ามีกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องที่ใดบ้าง จึงทำให้อาจารย์โดยเฉพาะ

ในส่วนภูมิภาคมีโอกาสน้อยในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนงานวิจัยของ ทองกษัตริย์ รัชโรทยาน ทั้งผู้บริหารและอาจารย์ให้ความเห็นตรงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนาบุคลากรอยู่ที่ตัวอหรรย์เอง คือ ขาดความสนใจ ไม่เห็นประโยชน์ของการ เข้าร่วมกิจกรรม ที่รองลงมาคือ เรื่องการขาดงบประมาณ และขาดการสนับสนุนจาก ผู้บริหาร

งานวิจัยที่มีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และห้องสมุดเฉพาะ และอยู่ในระหว่างดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ ประภาวดี สิบสนธิ เรื่อง "การศึกษาต่อเนื่องและความต้องการในการศึกษาต่อเนื่อง ของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" และงานวิจัยของ อนงค์ วรคุณพิเศษ เรื่อง "ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด- เฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงเทพมหานคร"

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในสหรัฐอเมริกามีผู้ให้ความสนใจและศึกษาค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับ เรื่องการศึกษา ต่อเนื่องอยู่หลายท่าน และพอจะกล่าวได้ว่าผู้นำแห่งวงการนี้คือ เอลิซาเบธ สโตน^๑ โดยได้ทำวิจัยเรื่อง "Factors Related to the Professional Development of Librarians" เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการ เพิ่มพูนความรู้ของ บรรณารักษ์ และในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ สโตน ได้ร่วมกับ เจมส์ เจ คอร์ทเทนดิค^๒ (James J. Kortendick) ทำวิจัยเรื่อง "Job Dimensions and Education Needs in Librarianship" ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของงานและความต้องการ

^๑Elizabeth W. Stone, "Librarians and Continuing Education," Journal of Education for Librarianship 11 (Summer 1970): 64-70.

^๒James J. Kortendick and Elizabeth W. Stone, Job Dimensions and Educational Needs in Librarianship (Chicago: American Library Association, 1971), p. 1-9.

ศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ โดยส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ของสหพันธ์ (Federal Librarian) ในระดับกลางและระดับสูง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนระดับหลังปริญญาโท นอกจากนี้ จี เจมส์ นีล^๑ (G. James Neal) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เมืองนิวยอร์กที่มีต่อการศึกษาต่อเนื่องทางบรรณารักษศาสตร์และประสบการณ์ในการศึกษาต่อเนื่องที่เคยมี โรเบิร์ต พี. มีนส์^๒ (Robert P. Means) ได้ศึกษาถึงความสนใจในการเข้ารับการ ศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรห้องสมุดและศูนย์ข้อมูลทางการศึกษาของวิทยาลัยในเมือง อิลลินอยส์ ในระดับต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร เสมียน ผู้เชี่ยวชาญด้านโสตทัศนศึกษาและ บรรณารักษ์ของวิทยาลัย ๔๔ แห่ง วิลเลียม เอช. เจสส์ (William H. Jesse) และแอนน์ อี. มิทเชลล์^๓ (Anne E. Mitchell) ได้ร่วมกันทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับ โอกาสในการเข้ารับการศึกษและการทำวิจัยของบรรณารักษ์ โดยใช้แบบสอบถามส่งไป ยังบรรณารักษ์ที่จบการศึกษาแล้วว่ามี ความสนใจที่จะเพิ่มเติมหรือต้องการทำวิจัยบ้างหรือไม่ และนอกจากนี้ แมรี วี. เกเวอร์^๔ (Mary V. Gaver) ได้ทำการสำรวจความ

^๑G. James Neal, "Continuing Education: Attitude and Experience of Academic Librarian," College & Research Libraries 41 (March 1980): 128-133.

^๒Robert P. Means, "Study of the Continuing Education Interest of Illinois Community College Library and Learning Resource Center Personnel," Illinois Libraries 60 (May 1978): 489-497.

^๓William H. Jesse and Anne E. Mitchell, "Professional Staff Opportunities for Study and Research," College & Research Libraries 29 (March 1968): 87-100.

^๔Mary V. Gaver, "The Educational Third Dimension: Continuing Education to Meet the Personalized Criteria of Librarians," Library Trends 20 (July 1971): 118-143.

ต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ โดยศึกษาถึงแรงจูงใจในการศึกษาต่อเนื่อง รูปแบบของกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง และเนื้อหาวิชาที่ต้องการศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์ห้องสมุดทุกประเภท

ผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องและแตกต่างกันดังรายละเอียด

ดังต่อไปนี้คือ

เกี่ยวกับแรงจูงใจหรือมูลเหตุจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในการศึกษาต่อเนื่อง นั้น ในงานวิจัยของ สโตน ได้ศึกษาถึงแรงจูงใจที่มีส่วนกระตุ้นให้บรรณารักษ์เข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง โดยการนำเอาทฤษฎีปัจจัยอนามัย (Motivation Hygiene Theory) ของ เฟรดเดอริค เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) นักจิตวิทยา ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่องานของวิศวกรและนักบัญชี โดยใช้ทฤษฎีปัจจัยอนามัยดังกล่าว ซึ่งนับว่าเป็นทฤษฎีการวิจัยที่แตกต่างไปจากของคนอื่นๆ จากผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในงานและความไม่พอใจในงานที่ปฏิบัติ มีส่วนกระตุ้นในการทำงานของบรรณารักษ์ รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาต่อเนื่อง กล่าวคือ ถ้าบรรณารักษ์มีความพอใจในงานที่ปฏิบัติอยู่จะเป็นเหตุจูงใจให้เกิดความต้องการที่จะได้รับความก้าวหน้าและความสำเร็จในงานที่ทำและก่อให้เกิดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยการเข้ารับการศึกษานอกระบบทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกเวอร์ และ นิล คือ ในงานวิจัยของ เกเวอร์ พบว่า แรงจูงใจที่ทำให้บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรมในการศึกษาคือ เพื่อความก้าวหน้าในทางวิชาชีพ และงานวิจัยของ นิล พบว่า ปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจให้บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง คือ เพื่อให้ทราบแนวความคิดใหม่ ๆ อันจะนำมาใช้ปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น

สำหรับประเภทของการศึกษาต่อเนื่อง ในงานวิจัยของ เกเวอร์ พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดทุกประเภทต้องการศึกษาแบบไม่เป็นทางการมากกว่าแบบเป็นทางการ ส่วนในงานวิจัยของ นิล พบว่า บรรณารักษ์ต้องการศึกษาต่อเนื่องทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยอยู่ในระดับเดียวกัน ส่วนในงานวิจัยของ สโตน กับ คอว์เดนติคค์ และของ เจสตี กับ มิทเชลล์ สอดคล้องกันคือ บรรณารักษ์ต้องการศึกษาแบบที่เป็นทางการมากที่สุด

เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการศึกษาต่อเนื่อง สโตน พบว่า บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมานานจะมีความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องอยู่ในระดับสูง งานวิจัยของ ฟีล พบว่าบรรณารักษ์ที่อยู่ในวัยกลางคนจะมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาต่อเนื่อง มากกว่าบรรณารักษ์ในวัยอื่น ซึ่งนับว่าผลการวิจัยสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ในงานวิจัยของ สโตน และ เกเวอร์ มีผลสอดคล้องกันว่า การจัดการกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับ เนื้อหาวิชาที่จัดกิจกรรมว่าต้องตรงกับความสนใจและความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษารวมทั้งสถาบันการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ และสมาคมวิชาชีพ ควรร่วมมือกันในการจัดการศึกษาต่อเนื่องแก่บรรณารักษ์

สำหรับเนื้อหาวิชาที่บรรณารักษ์ต้องการให้จัดนั้น ในงานวิจัยของ สโตน และ คอร์ เตนคิคค์ และของ ฟีล มีความสอดคล้องกันคือ บรรณารักษ์ต้องการให้จัดเนื้อหาการนำเครื่องจักรกลมาใช้กับงานห้องสมุดมากที่สุด ส่วนงานวิจัยของ มินส์ พบว่าบุคลากรห้องสมุดและศูนย์ข้อมูลทางการศึกษาต้องการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการบริหารและการดำเนินงานห้องสมุดอยู่ในระดับสูง

ทางด้านปัญหาและอุปสรรคในการศึกษาต่อเนื่อง งานวิจัยของ สโตน พบว่าอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ คือ ไม่มีเวลา สถานที่ไม่สะดวก และขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟีล ของ มินส์ และของ เจสสิ กับมิทเชลล์ ซึ่งบรรณารักษ์ให้เหตุผลว่าในการที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่มีเวลาและขาดเงินทุนสนับสนุน

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยของต่างประเทศดังกล่าว ผู้วิจัยส่วนใหญ่จะเน้นด้านความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ ว่าต้องการให้จัดกิจกรรมไปในรูปแบบใด เนื้อหาวิชาที่ต้องการ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันที่จัดการศึกษาต่อเนื่อง จะได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลจะพึงกระทำเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ให้แก่ตนเอง เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ ซึ่งอาจแบ่งการศึกษาต่อเนื่องได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การศึกษาแบบที่เป็นทางการ (Formal Education) ได้แก่ การเข้าศึกษาต่อและการอบรมในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบันหรือสมาคมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มเติมคุณวุฒิและให้ได้มาซึ่งปริญญาบัตร วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตร เป็นต้น

๒. การศึกษาแบบที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education) ได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง เช่น การเข้าร่วมประชุมของสมาคม สถาบันต่าง ๆ การดูงานในต่างประเทศและในประเทศ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากตำราและบทความทางวิชาการต่าง ๆ การเป็นสมาชิกของสมาคมใดสมาคมหนึ่ง หรือการทำวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นต้น

กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ที่บรรณารักษ์จะพึงกระทำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งได้แก่ การศึกษาต่อเพื่อเพิ่มเติมคุณวุฒิ การอบรมทางวิชาการ การฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา การศึกษาดูงานและการสังเกตวิธีการทำงาน การทำวิจัย และการเขียนตำราหรือบทความทางวิชาการ เป็นต้น

บรรณารักษ์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานหัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในระดับจังหวัด มีหน้าที่รับผิดชอบในงานห้องสมุดประชาชนจังหวัด มีวุฒิตั้งแต่ ป.กศ. ซึ่งสอบได้วิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ หรือได้รับวุฒิปริญญาบรรณารักษศาสตร์จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ผู้บริหารงานห้องสมุดประชาชน หมายถึง ผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารงานห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด ซึ่งได้แก่ หัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด และศึกษาธิการจังหวัดในกรณีห้องสมุดประชาชนนั้นตั้งอยู่ ยังไม่ได้เป็นศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัด

วุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง วุฒิหรือความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์
ซึ่งอาจได้รับมาโดยการศึกษาจากสถาบันการศึกษาโดยตรง หรือได้รับมาจากการ
ฝึกอบรม

ห้องสมุดประชาชน หมายถึง ห้องสมุดประชาชนในสังกัดกองปฏิบัติการ
กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ระดับจังหวัด ๗๐ จังหวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย